

V šetření PISA 2012 je hodnocena individuální schopnost řešit problémy. Pro úspěšné zvládnutí pracovních úkolů jsou jistě důležité i schopnosti společného či týmového řešení problémů, neboť práci člověk často vykonává jako člen týmu spolupracovníků s různými odbornostmi, kteří mohou pracovat na různých místech. Zařadit problémové úlohy tohoto typu do šetření PISA 2012 však nebylo možné, neboť s jejich testováním v rámci rozsáhlého mezinárodního šetření, jakým je PISA, by byla spojena řada metodických obtíží (Reeff et al., 2006). Rovněž vytvoření vhodné platformy pro počítačové testování by vyžadovalo příliš mnoho času.

Dříve provedené výzkumy vedly ke shodnému závěru, že řešení odborných problémů je závislé na oborově specifických znalostech, vědomostech a postupech (viz např. Mayer, 1992; Funke a Frensch, 2007). Test řešení problémů v šetření PISA 2012 se snaží maximálně omezit úlohy vyžadující oborové znalosti a vědomosti a soustředí se naopak na sledování kognitivních dovedností, které jsou podstatné pro řešení problémů obecně. To jej také odlišuje od problémových úloh zařazených do hlavních oblastí šetření PISA (čtenářské, matematické a přírodovědné gramotnosti), k jejichž vyřešení je nutné mít příslušné odborné znalosti a vědomosti.

Jak dále vyplývá z nedávno provedených výzkumů, do testu řešení problémů v šetření PISA 2012 by měly být zařazeny především autentické a poměrně komplexní problémové situace, zejména takové, při jejichž řešení musí žáci vlastním prozkoumáváním aktivně vyhledávat podstatné informace. Do takových situací se člověk běžně dostává při zacházení s neznámými přístroji (dálkovými ovladači, mobilními telefony, domácími elektrickými spotřebiči, prodejními automaty aj.). Jiné problémové situace tohoto typu vznikají při sportovním tréninku, péči o domácí zvířata, pěstování rostlin nebo v sociálních vztazích. Je prokázáno, že pro zvládnutí těchto situací na vyšší než základní úrovni jsou vedle dovedností, které se uplatňují v klasických problémových situacích založených na uvažování, zapotřebí i jiné dovednosti řešení problémů (např. Klieme, 2004). PISA 2012 umožňuje díky elektronickému testování hodnotit tyto tzv. „interaktivní problémy“ v rámci rozsáhlého mezinárodního šetření zcela poprvé.

Schopnost řešit problémy lze rozvíjet ve škole. K podpoře hlubšího porozumění a přípravě žáků na aplikování znalostí v nových situacích lze využívat progresivní výukové metody, například problémové učení, badatelsky orientované vyučování či individuální a skupinovou práci na projektech. Dobrá výuka může podpořit autoregulaci v učení a rozvíjet metakognitivní strategie i kognitivní dovednosti, které jsou podstatou řešení problémů. Žáky lze naučit, jak mají efektivně uvažovat v neznámých situacích a doplňovat chybějící znalosti pozorováním, zkoumáním a interakcí s neznámými systémy. Cílem počítačového hodnocení schopnosti řešit problémy v šetření PISA 2012 je zjistit, jak jsou žáci připraveni vyrovnat se v budoucnu s dosud neznámými situacemi, v nichž jim nebudou stačit v současnosti získané znalosti, vědomosti a postupy.

ŘEŠENÍ PROBLÉMŮ VE VÝZKUMU FUNKČNÍCH GRAMOTNOSTÍ DOSPĚLÝCH PIAAC

Mezinárodní výzkum funkčních gramotností dospělých známý pod zkratkou PIAAC, který realizuje rovněž Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD), se zaměřuje na hodnocení čtenářských schopností, numerických schopností a schopností řešit problémy v prostředí informačních technologií. Výzkum proběhl v letech 2011–2012 ve 25 zemích formou tazatelského sběru dat v domácnostech vybraných osob ve věku 16–65 let. Jeho výsledky budou zveřejněny v roce 2013.

Řešení problémů v prostředí informačních technologií hodnocené ve výzkumu PIAAC se liší od řešení